

is az amerikai hadászati gondolkodás központi elemei maradtak.

A könyv további részében részletes képet kapunk a „rugalmas reagálás” katonai doktrínájára és az „elrettentési” koncepció ötvöződésének problematikájáról.

A NATO-államok elfogadták ugyan az amerikai nézeteket az „elrettentésről”, de egyes kérdésekben önálló véleményüknek adtak hangot. Szerintük az „elrettentés” terén célszerűbb a politikai nyomás és a katonai eszközök alacsonyabb szinten való alkalmazása; a katonai eszközök mellett nagyobb súlyt kell fektetni a diplomáciai és gazdasági eszközökre.

A továbbiakban olyan fontos kérdéseket tárgyal a könyv, mint a NATO fegyveres erejének alakulását, a katonai erőviszonyok változásait, a NATO hadászati nézeteit a 80-as évekre vonatkozólag és külön fejezetet szentel a fegyverzetcsökkentési, illetve fegyverzetkorlátozási tárgyalásokon tapasztalható NATO-magatartás jellemző vonásainak.

A könyv második része az Észak-Atlanti Szövetség hagyományos és atomfegyvereiről, fegyverkezési és fejlesztési koncepcióiról szól. Megismerjük a NATO-koalícióhoz tartozó hadseregek lö-

vészfegyver-típusait, harcjárműveit, irányított páncéltörő rakétáit, lézerirányítású tüzérségi lövedékeit. Külön fejezet foglalkozik a légierő és a haditengerészet bemutatásával. A könyv utolsó fejezete a hadászati fegyverrendszerek, a hadászati fegyverek fejlesztési irányait tárgyalja a 80-as éveket véve alapul. A jobb megértést, a könnyebb eligazodást segíti a könyvben közzétett fényképek és táblázatok.

Összegezeként megállapítható, hogy a könyvet haszonnal forgathatják nemcsak a laikus érdeklődők, hanem a hadtudomány művelői is. Mindezek hangsúlyozása mellett a recensens véleménye szerint nagyobb hangsúlyt kellett volna helyezni a 40-es évek alaposabb, differenciáltabb bemutatására. A nemzetközi kapcsolatokban ugyanis 1947-ig mindkét részről tapasztalható az együttműködésre való törekvés. Az erőpolitikára való áttérés csak a Truman-doktrínával vált hangsúlyozottabbá, s ez a nemzetközi katonapolitikára is kihatott. E folyamatok részletes feltárása, elemzése további kutatómunkát igényel a korszakok foglalkozó hadtörténészek részéről.

Okváth Imre

MILITÄRGESCHICHTE (Német Demokratikus Köztársaság)

1983

A szokásos kronologikus, tematikus bontásban a német, illetve az egyetemes (had)történelmi témákat külön kezelve, első helyre kívánkozik *Joachim Hermann* professzornak, az NDK Tudományos Akadémiája Koraközépkori és Régészeti Intézete munkatársának a 983. évi szláv felkelésről írott tanulmánya. A szerző a feudális német állam elleni szláv felkelés történetét dolgozta fel munkájában, kitérve annak politikai-katonai előzményeire, lefolyására, eredményére és következményeire. Mint ismeretes a keleti szláv törzseknek ezen felkelése mintegy kétszáz évre visszavetette a feudális német állam keleti irányú terjeszkedését.

Kereken ötszáz évvel a szláv felkelés után született reformáció nagy alakja, Martin Luther. *Adolf Laube*, az NDK Tudományos Akadémiája Történettudományi Intézetének munkatársa, a folyóirat 5. számában közölt tanulmányában Luthernak a háborúról és a békéről formált nézeteiről ad áttekintést. A szerző jelzi, hogy Luthert és a társadalmi haladásért vívott harcát szocializmust építő

NDK is magáénak érzi és méltón őrzi emlékét.

Hosszú évszázadokon keresztül az európai hatalmi viszonyok kulcskérdése volt a német egység kérdése. A darabjaira széthullott német birodalom egyesítésére, az egységes Németország létrehozására a XIX. században számos kísérlet indult meg. E kísérletek, egyesítő mozgalmak harcának jelentős állomása volt az 1832-es esztendő, a hambachi nyilatkozat éve és 1833, a „frankfurti őrtorony meghoránásának” időpontja. *Helmut Bock*, az NDK Tudományos Akadémiája Történettudományi Intézetének munkatársa, ez utóbbi esemény történetét dolgozta fel a *Militärgeschichte* 1983. évi 2. számában megjelent tanulmányában. A szerző a frankfurti lázadást a kispolgári puccs tipikus példájának tekinti, amely szervezetlensége, kidolgozatlansága miatt igazán jelentős eredményeket nem érhet el.

A folyóirat 3. számában olvasható *Reinhard Brühl* vezérőrnagynak, az NDK Hadtörténelmi Intézete parancsnokának

„Scharnhorst és a történelem tapasztalatai” című tanulmánya, amely a *Revue Internationale d'Histoire Militaire* 43. számában jelent meg korábban. A szerző e munkájában felvázolja és elemzi XVIII—XIX. századi ismert német katonai gondolkodó és katona életútját és tevékenységét.

Kevesbé ismert és kutatott területre kalauzolja el az olvasót *Helmut Otto és Rudolf Studanski* tanulmánya a *Militär-geschichte* 1983/6. számában. A szerzőpáros a német katonazene történetét dolgozta fel a kezdetektől az első világháború végéig. Munkájuk áttekintést ad a német katonazene kialakulásáról, fejlődéséről, a hangszerek változásairól, szerepük esetenkénti fontosságáról.

A fasiszta Németország történetének kutatása jelentős teret kapott az NDK történetírásában. A kutatók elsősorban arra keresik a választ, miként juthatott fel a Hitler vezette náci párt a hatalom csúcsaira, milyen előzmények vezettek el odáig. *Joachim Petzold* történész „Alternatíva a fasiszta diktatúrához? Kurt von Schleicher tábornok kormánykoncepciója” címmel publikált tanulmányt a folyóirat 1. számában. A szerző hangsúlyozza, hogy az 1932—1933-as esztendő döntő jelentőséggel bírtak a weimari Németország történetében. Az egyre fenyegetőbb fasiszmus kihívásának a köztársaság nem tudott ellenállni. Schleicher tábornok, a „népjóléti miniszterelnök”, a hitleri uralom előtti utolsó miniszterelnök már nem tudta az események menetét megakadályozni. A tanulmány szerzője úgy véli, Schleicher kormánya és néhány napos kormányzása — ellentétben a polgári történetírás megállapításával — nem a fasiszmus hatalomra kerülésének megakadályozására irányult, hanem épp annak a hatalomra jutását segítette elő.

A fasiszmus hatalomra jutásának előadásában sokkal jelentősebb szerepe volt a Németországi Kommunista Pártnak és a Szociáldemokrata Pártnak, illetve az általuk irányított és befolyásolt mozgalmaknak. *Rüdiger Wenzke* a *Militär-geschichte* 4. számában közzétett tanulmányában a németországi paraszti bizottságmozgalom 1929—1933 közti történetét dolgozta fel. A szerző kiemeli a kommunista párt és a dolgozó parasztság közös háború- és egyben fasiszmusellenes harcát, kiter a paraszti bizottságmozgalom nemzetközi vonatkozásaira, eredményeire. A mozgalom, mely a fasiszmus hatalomra kerülése után megszűnt, a németországi munkás-paraszt szövetség egyik fontos állomásának volt tekinthető.

Ugyancsak a fasiszmus kérdésével foglalkozik a 3. számban megjelent tanulmányában *Günter Paulus* professzor, a berlini közgazdaságtudományi főiskola tanára. Írásában részletesen vizsgálja azokat az eseményeket, változásokat, amelyek az első világháború utáni évek Németországában bekövetkeztek. Elemzi mindazon háború után létrejött mozgalmaknak, szervezeteknek a tevékenységét, amelyek részben a fasiszmus előfutárai, majd támaszai lettek és a későbbiek folyamán zömmel be is olvadtak a fasiszta állam terrorszervezeteibe.

A második világháború alatti Németország történetének vannak olyan epizódjai, amelyeket a szocialista NDK is büszkén vállal. Ilyen pl. az 1943 nyarán a Szovjetunióban megalakult Szabad Németország Nemzeti Bizottsága tevékenysége. E bizottság a fasiszmus elleni harcot hirdette meg és lapjában, a „*Freies Deutschland*”-ban széles körű propagandát fejtett ki ennek érdekében. *Gerald Diesner*, a lipcsei Karl Marx egyetem oktatója ezen újság hadtörténelmi vonatkozású publikációit dolgozta fel és elemezte „Hadtörténelmi propaganda a »Freies Deutschland« című újságban” címmel közreadott tanulmányában. (1983/3. szám.) Ezeknek a hadtörténelmi vonatkozású cikkeknek, amelyek Napóleon hadjárataitól az első világháború eseményeiig számos területet felöleltek, jelentős szerepük volt abban, hogy a hadifoglalyok közül számosan csatlakoztak a kommunista kezdeményezésre létrejött Szabad Németország Nemzeti Bizottsághoz.

Az NDK hadtörténetírásában jelentős teret foglal el a Nemzeti Néphadsereg történetének a kutatása. Ez a tendencia erőteljesen érezhető a folyóirat tartalmát vizsgálva is.

A 4. számban *Heinz Hoffmann* hadseregtábornoknak, az NDK nemzetvédelmi miniszterének tollából jelent meg a jövő kutatási irányait minden bizonnyal erőteljesen meghatározó írás, „A hadtörténelem napjaink osztályharcában” címmel. (A részletesebb ismertetéstől eltekintünk, mivel a korábban előadás formájában elhangzott anyag alapos ismertetése olvasható a *Hadtörténelmi Közlemények* 1983/3. számában Zachar József tollából, 500—502. o.)

Az NDK Nemzeti Néphadserege életében rendkívüli jelentősége van a Német Szocialista Egységpártnak. Erről a szerepről, a párt irányításának szükségességéről közölt írást a folyóirat 2. számában *Hansjürgen Lück* alezredes „A NSZEP Központi Bizottsága Politikai Bi-

zottsága 1958. január 14-i »A párt szerepéről a Nemzeti Néphadseregben« című határozatához» címmel.

A Nemzeti Néphadseregnek a szocialista haza védelmében betöltött fontos szerepéről, a testvéri szocialista országok fegyveres erőihez fűződő fegyverbarátság erősítésének fontosságáról közölt írást az 1. számban *Klaus-Ulrich Keubke* és *Toni Nelles*. A Nemzeti Néphadsereg történetének két ismert kutatója különösen hangsúlyozta a kérdés időszerűségét és fontosságát a „Karl Marx harci zászlója alatt — a Nemzeti Néphadsereg a szocialista fegyverszövetségben” című munkájában.

Heinz Hoffmann hadseregtábornok az előbbieken említett írásában nagy fontosságot tulajdonított a csapattörténeteknek, a csapattörténet-írásnak. Ennek a dolognak a fontosságát hangsúlyozza „A csapattörténet, mint a hadtörténelmi kutatás és a katonai hagyományörzés területe” című írásában *Paul Heider* ezredes, a folyóirat 1. számában. Ugyanakkor kiemeli azt is, hogy az NDK hadtörténetírásában egészen más jelentősége van a csapattörténetnek, mint az NSZK-éban, amely egyfajta revansista, fasiszta hagyományok őrzőjévé is vált.

Ugyancsak a csapattörténet-témához kapcsolódik és annak példáját is adja a folyóirat 6. számában *Jürgen Eichler* fregattkapitány tollából megjelent írás: „A Nemzeti Néphadsereg tengeri hadereje egységes tisztiiskolájának megalakítása 1956-ban”. A Karl Liebknecht tengerész-tiszti főiskola tanára a tengerésztisztképzés intézménye megalakításának körülményeit, előzményeit és az iskola fejlődését tárja az olvasó elé, amely szervesen kapcsolódott az NDK parlamentjének 1956. január 18-án hozott döntéséhez. Ez a döntés a tengeri haderő felállítására vonatkozott, s ez maga után vonta a szükséges tisztképző intézmény felállítását. Az 1956-ban létrehozott iskola ma már főiskola.

A csapattörténet témakörhöz kapcsolódik a *Günter Glaser* által közölt írás — „A csapattörténeti munkák értékéről a Nemzeti Néphadsereg egységes történetének kutatásához és alakításához” (2. szám.) —, továbbá *Klaus Froh* ugyancsak a 2. számban megjelent írása.

Az NDK Nemzeti Néphadserege szoros fegyverbarátságban él a Varsói Szerződés tagállamainak fegyveres erőivel, különösen a szovjet hadsereggel. *Klaus-Ulrich Keubke* erről fegyverbarátságról

tett közzé tanulmányt az 5. számban. „A Nemzeti Néphadsereg fegyveres erőt a GSSD csapataihoz fűző fegyverbaráti kapcsolatok fejlődése a hetvenes években” címmel. A szerző munkájában áttekinti mindazokat a területeket — közös hadgyakorlatok, kulturális és politikai kapcsolatok stb. — amelyek jelentős helyet foglalnak el a fegyveres erők közti fegyverbarátság erősítésében.

Ismeretes, hogy az NDK-ban többpártrendszer létezik. A NSZEP vezető szerepét elismerő és annak programját feltétlenül támogatásáról biztosító pártok egyike a Németország Nemzeti Demokrata Pártja nevű, a városi kispolgárság csoportjait tömörítő párt. *Günter Hartmann*, a párt elnökségének tagja, a nagyválasztmány titkára, a párt honvédelmi politikájáról, a pártnak a haza védelmében kifejtett aktivitásáról számolt be a 6. számban megjelent írásában, amely a „Németország Nemzeti Demokrata Pártjának védelmi propagandaaktivitásához, különös tekintettel az ötvenes évekre” címet viseli.

Heinz Helmut és *Rudolf Koschulla* a forradalmi munkásmozgalom katonapolitikájának elméleti megalapozásáról közölt tanulmányt a 2. számban, míg *Reinhard Brühl* az 5. számban a katonai erő szerepét vizsgálja a társadalmi változások létrejöttében.

A korábbi évek gyakorlatától eltérően kevesebb tanulmány foglalkozik a szomszédos német állam, az NSZK katonapolitikájával. *Joachim Kleine* adott közre egy tanulmányt „Kontinuitás és diszkontinuitás az NSZK katonai doktrínájában a 80-as évek kezdetén” címmel. A szerző az NSZK katonai doktrínájának alakulását vizsgálja. Jelzi azokat a problémákat, amelyekkel a szomszéd német állam katonai és politikai vezetése küzd. Ezeket három csoportra osztja: 1. személyi problémák (hadkötelesek számának csökkenése), 2. gazdasági problémák (növekvő hadikiadások stb.), 3. emberi-technikai problémák.

Wolfgang Roschlau „Az NSZK védelmi erői strukturális fejlődésének fő vonásai az elmúlt harminc évben” című munkájában alapos áttekintést ad arról a jelentős fejlődésről, amelyen a NATO európai erejének egyik legjelentősebb hadserege keresztül ment. Összehasonlító táblázatokkal szemlélteti azokat a változásokat, amelyek a Bundeswehr történetében az elmúlt három évtizedben következtek.

A nem német hadtörténelemmel foglalkozó írásokat vizsgálva elsőként *Werner Hortke* akadémikusnak a tanulmányát kell megemlíteni: „Matematikai számítások a római stratégiában a Scheldnél és a Maasnál, a Rajnánál és a Majnánál” (1983/3. szám). A szerző megtalálta azt a matematikai rendszert, amely szerint a római hadvezérek hadműveleteiket tervezték. E szisztémának az alkalmazásával sikerült meghatározni az i. sz. 9-ben hadjáratot vezetett Quintilius Varus utolsó táborának a helyét, és azt a csatamezőt ahol Arminus, római birodalom ellen fellázadt cherususok fejedelme legyőzte őt. Ez idáig egyetlen hely sem volt pontosan ismeretes.

A gyalogság, a gyalogos fegyvernem történetét dolgozta fel két részből álló tanulmányában *Helmut Schnitter* a *Militär-geschichte* 1., illetve 4. számában. A munka első része a kezdetektől a XIV. századig tekinti át a gyalogságnak, mint fegyvernemnek a történetét. Megismeri az olvasó a görög, a római gyalogság, illetve harcmodor fejlődését. Betekintést nyerhet a falanx, a manipulus- és a cohortastaktika rejtjelmeibe, ugyanakkor megismerheti a XIV. századig használatos gyalogsági fegyvereket is. A második rész, amely a „Csatamezők királynője” címet viseli, a XV–XVIII. századi fejlődést vizsgálja, alaposan elemzi az egyes korszakú, illetve kevésbé korszakú harc- és hadrendeket.

1983-ban emlékeztek meg az európai történelem alakulását erőteljesen befolyásoló kahlenbergi csata 300. évfordulójáról. A Bécset ostromló oszmán seregek felett Kahlenbergnél aratott jelentős diadalt a szinte az egész európai kontinenst képviselő keresztény sereg. Ez a diadal a későbbi sikeres oszmánellenes felszabadító hadjáratok kiindulópontja lett. *Helmut Schnitter*, a középkor hadtörténelmének ismert NDK-beli kutatója, a folyóirat 3. számában közölt tanulmányt a csatáról. Számos forrás és feldolgozás felhasználásával, valamint összehasonlító táblázatok közreadásával mutatja be a harcoló felek elképzeléseit, felszereltséget, hadrendjét.

Az utóbbi években egyre gyakrabban találkozni a *Militär-geschichte* hasábjain a különböző felszabadító mozgalmak történetével foglalkozó publikációkkal. *Horst Krüger*, az NDK Tudományos Akadémiája Történettudományi Intézetének a munkatársa, a brit birodalom ékkövének tartott India függetlenségi mozgalmainak történetét dolgozta fel a folyóirat 5. számában megjelent „A fegyve-

res nemzeti függetlenségi harcok hagyományai Indiában 1917 előtt” címmel megjelent munkájában. A szerző főleg a XIX. században kibontakozott, különböző indíttatású, hosszabb-rövidebb életű függetlenségi mozgalmak történetét vizsgálja fel, kitérve az egyes jelentősebb megmozdulások kérdéseinek vizsgálatára, amelyek jelentős hatást gyakoroltak a későbbi indiai nemzeti függetlenségi mozgalmakra.

Amíg Indiában még a gyarmattartók elleni harcukat vívták a néptömegek, addig Oroszországban már egy új társadalom alapjainak a lerakásához teremtették meg a lehetőséget 1917 októberének harcossai. *Leonard Gavrilov*, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Történettudományi Intézetének a munkatársa, az 5. számban megjelent tanulmányában — „Az orosz tábori hadseregek katonatömegeinek harca az Októberi Forradalom győzelméért” — a bolsevikok azon erőfeszítéseit mutatja be, amelyeket a hadsereg megnyerésére tettek.

Az Októberi Forradalom és az azt követő polgárháború, illetve az intervenciók elleni harc során tűnt fel a forradalmi Vörös Hadsereg számos ismert vezetője. Közéjük tartozott az 1883-ban született Sz. M. Bugonij is. *Nyikolaj Bugaj* a folyóirat 2. számában tartalmaz életrajzzal emlékezett a „szovjethatalom legendás lovashőse”. Bugaj megrajzolta azt az életpályát, amelyet a cári hadsereg egykori altisztje bejárt. Az Októberi Forradalom után Bugonij a Vörös Hadsereg soraiban harcolt és hamarosan a híres 1. lovashadsereg legendás parancsnoka lett. A polgárháború után a Vörös Hadsereg számos magasabb parancsnoki posztját betöltötte. Tevékenyen részt vett a Nagy Honvédő Háború harcaiban és a győzelem után abban a megtiszteltetésben volt része, hogy az 1945. november 7-i győzelmi felvonulást ő vezethette a Vörös téren.

A második világháború menetében döntő fordulatot hozó sztálingrádi csata 40. évfordulójára emlékeztek szerte a világon 1983-ban. Az 1942 novembere és 1943 februárja között lezajlott csatának a hadművészet fejlődésére gyakorolt hatását, a szovjet hadművészetnek a fasiszta német hadművészet feletti győzelmét emeli ki „A hadművészet néhány kérdése a sztálingrádi csata idején” című tanulmányában *Gerhard Förster* a folyóirat 1. számában. A szerző ismerteti a csata rövid történetét, a szemben álló felek elképzeléseit, anyagi-technikai felkészültségét és a harcoló erők létszámát.

Förster úgy értékeli, hogy a sztálingrádi szovjet győzelem nemcsak a második világháború menetében hozott jelentős változásokat, de jelentősen hozzájárult a szovjet hadművészet fejlődéséhez is.

Ugyancsak a sztálingrádi csatával, pontosabban annak egyik figyelmet érdemlő kérdésével foglalkozik a folyóirat 5. számában *Karl Stich* ezredes. „A sztálingrádi szovjet légblokád” című tanulmányában bemutatja a Vörös Hadsereg tervszerű és pontosan megszervezett, Sztálingrád köré vont légblokádját, amely lehetetlenné tette, hogy a Luftwaffe — Göring hagyangú ígérete ellenére — biztosítani tudja a körülzárt 6. hadsereg ellátását. A Sztálingrád körül kialakított repülőterekről felszálló vadászgépek, valamint a többszörös körben kiépített légvédelem hatásossága következtében a szükséges utánpótlásnak csak elenyésző töredéke jutott Paulus csapatai kezére.

1943-ban nem csak hadseregek, de országok is kapitulációra kényszerültek. A nyugati szövetségesek olaszországi partaszállása után a fasiszta Olaszország vezérét a király letartóztatta és Badoglio marsall vette át a miniszterelnöki posztot. Az új olasz kormány hamarosan kapitulált a szövetségesek előtt. Ennek a kapitulációnak a történetét, bel- és külpolitikai, valamint katonapolitikai előzményeit, okait dolgozta fel tanulmányában *Werner Basler* a *Militärgeschichte* 5. számában. A német és olasz munkákra épülő tanulmány a fasiszta Olaszország válságának és bukásának mélyebben gyökerező okaira is rámutat.

Szorosan kapcsolódik a második világháború eseményeihez *Margot Hegman* tanulmánya — 1983/2. szám —, amely a román fegyveres erőknek a népi demokratikus átalakulásban (1944—1947) játszott szerepét vizsgálja, egyben összehasonlítást téve más szocialista országokban lezajlott folyamatok között.

A katonai kérdés, a hadsereg szerepét vizsgálta az 1. számában nagyobb összefüggésekben *Horst Giertz*, aki tanulmányában az európai szocialista forradalmak eseményeit elemezte az 1905—1907-es oroszországi forradalomtól kezdve.

Az elmúlt húsz év a nemzeti felszabadító mozgalmak sikereinek időszaká volt. A második világháború után felerősödött mozgalmak sikerei napjainkban már a történéseket is foglalkoztatják, bár tör-

ténelmi távlatokról még nem beszélhetünk. A *Militärgeschichte* 1983. évi számaiban is több, a nemzeti függetlenségi mozgalmak katonai vonatkozásait elemző publikáció látott napvilágot. A 6. számban *Werner Pade* professzor a forradalmi Kuba fegyveres erejének megszervezéséről, illetve a forradalom győzelme utáni fejlődéséről közölt tanulmányt.

Ugyancsak közép-amerikai témát dolgozott fel munkájában *Rainer Lambrecht*. Ő az Egyesült Államok 1965—66-ban a Dominikai Köztársaság ellen végrehajtott intervenciójának a történetét dolgozta a 4. számban megjelent tanulmányában.

Napjainkban úgy tűnik, hogy egy másik közép-amerikai ország — Nicaragua — vonja magára az Egyesült Államok „haragját”. A fiatal sandinista állam létrejöttéről, pontosabban a forradalmi erők végső, döntő támadásáról olvashatunk tanulmányt a 3. számban *Malte Letz* feldolgozásában.

Miközben az USA befolyása, úgy tűnik, a közép- és dél-amerikai térségben egyre csökken, vannak olyan területek, ahol befolyását igyekszik tovább növelni. Ilyen terület a Csendes-óceán ázsiai térsége. Ebben a térségben az Egyesült Államok az utóbbi években egyre inkább igyekezett megbízható szövetségeit bevonni stratégiai elképzelései megvalósításába. *Hans Martin Geyer* egy ilyen témát választott, amelyet a *Militärgeschichte* 1. számában megjelent tanulmányban dolgozott fel. A munka — Japán növekvő szerepe az Amerikai Egyesült Államok katonai stratégiájában az ázsiai—csendes-óceáni térségben — részletes áttekintést ad az egyre szorosabbá váló amerikai—japán katonai kapcsolatokról.

A röviden ismertetett tanulmányok mellett még számos érdekes közlemény, található a *Militärgeschichte* 1983. évi tudományos információ, könyvismertetés számaiban. Befejezésül ezek közül két magyar vonatkozásút említünk meg.

A 2. számban *Windisch Eleonóra* ismerteti a Magyarországon 1977 és 1980 között megjelent hadtörténelmi publikációkat, míg a 3. számban *Klaus-Ulrich Keubke* méltatja *Mucs Sándor és Zágonyi Ernő* „A Magyar Néphadsereg története” című, német nyelven megjelent munkáját.

Szakály Sándor